

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 16. října 2025 ve věci č. 48303/21 – *Fajstavr proti České republice*

Senát páté sekce Soudu rozhodl šesti hlasy proti jednomu, že odsouzení stěžovatele za organizovanou drogovou kriminalitu, které bylo založeno zejména na výpovědi spolupracující obviněné, nevedlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Řízení totiž provázely náležitě vyvažující faktory.

I. Skutkové okolnosti

V červenci 2016 policie zahájila trestní stíhání N. M. pro nedovolenou výrobu a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy. Činu se měla dopustit tím, že na různých místech České republiky jiným osobám prodávala nebo jinak opatřila pervitin. Stejného dne policie vyslechla J. J., bývalého partnera N. M. Ten uvedl, že N. M. v roce 2015 opakovaně dopravovala do Švýcarska drogy obdržené od jistého O. K., a že jednou viděl, že u balení těchto drog v bytě N. M. byl přítomen i stěžovatel. Zapojení stěžovatele do uvedené činnosti potvrdila následně v rámci opakovaných výslechů i N. M. Zároveň požádala, aby v dalším řízení vystupovala jako spolupracující obviněná ve smyslu § 178a odst. 1 trestního řádu.

V listopadu 2016 policie zahájila trestní stíhání N. M., O. K. a stěžovatele pro nedovolenou výrobu a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy, čehož se měli dopustit tím, že se od ledna do června 2015 podíleli na organizování a realizaci neoprávněného vývozu a následné nabídky a prodeje konopí a kokainu z České republiky do Švýcarska. V rámci šetření policie zjistila, že N. M. v uvedeném období opakovaně cestovala linkovým autobusem z Prahy do Curychu. Z telefonních odposlechů dále vyplynulo, že N. M. v tomto období komunikovala s O. K. ohledně svých cest do Švýcarska. Při domovní prohlídce u O. K. byl nalezen kokain a pervitin. Policie následně vyslechla stěžovatele, který uvedl, že spolu s O. K. jednou doprovázel N. M. na autobusové nádraží do Prahy, odkud odjížděla do Švýcarska.

V prosinci 2016 policie zadala vypracování psychiatrického posudku k duševnímu stavu N. M. V posudku se uvádí, že N. M. užívá drogy od svých 14 let, avšak nebylo u ní zjištěno duševní onemocnění a je schopná plnohodnotné účasti na trestním řízení.

V říjnu 2017 podalo krajské státní zastupitelství obžalobu na O. K., N. M. a stěžovatele, v níž byla N. M. poprvé výslovně označena jako spolupracující obviněná. Na hlavním líčení před krajským soudem stěžovatel vypověděl, že předmětné trestné činnosti se nedopustil a že dle jeho názoru proti němu N. M. vypovídala, protože ji v minulosti urazil, a taky proto, aby pro sebe dosáhla snížení trestu. Na hlavním líčení vypovídal i J. J., který uvedl, že chce odvolat svoji výpověď z přípravného řízení s tím, že zmíněné balení drog neviděl, pouze o něm slyšel.

Stěžovatel v rámci řízení před krajským soudem navrhl předvolání dvou svědků, kteří měli potvrdit jeho alibi na dobu, kdy se měl dopouštět předmětné trestné činnosti. Jednoho z těchto svědků krajský soud předvolal, u druhého návrh na předvolání odmítl. V závěrečné řeči krajská státní zástupkyně navrhla uložit N. M. vzhledem k jejímu postavení spolupracující obviněné trest pod spodní hranicí zákonné trestní sazby, a to konkrétně v trvání tří let.

Rozsudkem ze září 2019 krajský soud odsoudil stěžovatele, O. K. a N. M. za to, že se jako členové organizované skupiny podíleli na vývozu a následné nabídce a prodeji konopí a kokainu z České republiky do Švýcarska. Za to byl stěžovatel odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 10 let, O. K. v trvání 13 let a u N. M. byl uložen tříletý trest spolu s ochranným protitoxikomanickým léčením. V odůvodnění rozsudku krajský soud uvedl, že nezjistil žádné skutečnosti nasvědčující tomu, že je výpověď N. M. nevěrohodná či účelová. Tvzení stěžovatele o tom, že její výpověď je motivována snahou o pomstu, krajský soud vyhodnotil jako nepodložené, a u alibi přeloženého stěžovatelem

dospěl k závěru o jeho nevěrohodnosti. Při ukládání trestu N. M. krajský soud vzal v potaz to, že se plně doznala k trestné činnosti a usvědčila ostatní spoluobžalované. Odvolání, dovolání ani ústavní stížnost stěžovatele nebyly úspěšné.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal porušení svého práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Poukázal zejména na to, že jeho odsouzení bylo založeno na výpovědi spolupracující obviněné, kterou však nelze považovat za důvěryhodnou, jelikož výpověď učinila výměnou za snížení trestu.

a) Obecné zásady

Soud úvodem zdůraznil, že použití výpovědí svědků získaných výměnou za imunitu či jiné výhody představuje důležitý nástroj boje vnitrostátních orgánů proti závažné kriminalitě. Připomněl nicméně svoji judikaturu, z níž plyne, že tento postup může narušit celkovou spravedlivost řízení; taková výpověď totiž může být z povahy věci učiněna čistě za účelem získání výhody nebo z důvodů osobní msty (*Xenofontos a ostatní proti Kypru*, č. 74339/16 a další, rozsudek ze dne 25. října 2022, § 76–78). Při posuzování, jak použití usvědčující výpovědi spoluobviněné osoby ovlivnilo celkovou spravedlivost řízení, Soud zohledňuje zejména následující kritéria: a) zda byla identita svědka obhajobě známá, b) zda obhajoba věděla o existenci dohody se státním zastupitelstvím, c) zda tuto dohodu přezkoumal soud, d) zda soud vzal v potaz, jaké z této dohody plynou pro svědka výhody, e) zda byla tato dohoda zmíněna v rámci hlavního líčení, f) zda byla obhajobě poskytnuta možnost výpověď svědka, resp. důkazy předložené obžalobou zpochybnit, g) zda si byl soud vědom nástrah spojených se založením skutkových závěrů na výpovědi spoluobviněného, h) zda soud přistupoval k této výpovědi obezřetně, i) zda soud podrobně vysvětlil, proč shledal uvedenou výpověď za hodnověrnou, j) zda v dané věci existovaly objektivní důkazy, které potvrzovaly verzi předloženou svědkem a k) zda závěry nalézacího soudu ohledně svědka přezkoumal odvolací soud, resp. zda se touto otázkou zabývaly všechny vnitrostátní soudy rozhodující v dané věci (tamtéž, § 79).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Stěžovatel předně namítal, že celý institut spolupracujícího obviněného podle českého práva je v rozporu s Úmluvou. Příslušná právní úprava totiž nevyžaduje existenci žádné formální dohody mezi dotčenou osobou a státním zástupcem ohledně benefitů přiznaných spolupracujícímu obviněnému, přičemž z judikatury Soudu dle stěžovatele plyne požadavek takovéto transparentní dohody, která by následně mohla být přezkoumána soudem. K tomu však Soud konstatoval, že jeho rolí není zabývat se vnitrostátní legislativou *in abstracto*, ale soustředit se na otázku, zda bylo řízení proti stěžovateli spravedlivé jako celek. Soud dále připustil, že výpověď N. M. představovala v projednávané věci klíčový důkaz usvědčující stěžovatele. Ztotožnil se však s argumentací vlády poukazující na řadu vyvažujících faktorů.

Zprvé, nejednalo se o případ utajeného či nepřítomného svědka. Identita N. M., které bylo přiznáno postavení spolupracující obviněné podle § 178a trestního řádu, byla od počátku známa obhajobě i soudům, jelikož N. M. byla takto výslovně označena v obžalobě.

Zadruhé, poté, co byl stěžovatel obviněn, proběhly nejméně tři výslechy N. M., a to v přítomnosti stěžovatele i jeho právního zástupce, kteří tak mohli zpochybnit její věrohodnost a pravdivost jejích výpovědí. To obhajoba i učinila a zároveň předložila vlastní verzi událostí; tvrzené alibi stěžovatele však soudy vyhodnotily jako nevěrohodné a uvedly, jak k tomuto závěru dospěly.

Zatřetí, spolupracující obviněná poprvé vypovídala proti stěžovateli v červenci 2016, tj. v době, kdy jí výměnou za tuto výpověď nebyl přislíben žádný benefit (srov. *Adamčo proti Slovensku*, č. 45084/14, rozsudek ze dne 12. listopadu 2019, § 58 a 65).

Začtvrté, spolupracující obviněná ve výsledku nezískala úplnou imunitu, ale pouze snížení trestu. Ve skutečnosti byla N. M. původně obviněná z trestného činu podle § 283 odst. 1 a 2 písm. c) trestního

zákoníku, avšak po své výpovědi bylo stíhání změněno na závažnější trestný čin, a to včetně kvalifikace podle § 283 odst. 4 písm. c) trestního zákoníku, za což jí hrozilo odnětí svobody v trvání od 10 let. Nakonec byla odsouzena k tříletému trestu. Rozsah jejího benefitu byl tedy ve výsledku určen soudem, tak jak to stanovují relevantní ustanovení trestního zákoníku.

Zapáté, vnitrostátní soudy poukázaly na to, že výpověď N. M. byla ve vztahu ke stěžovateli v přípravném řízení potvrzena také další osobou – J. J., který uvedl, že viděl, že u balení drog v bytě N. M. byl přítomen i stěžovatel. Ten přiznal, že v bytě N. M. byl a že jí také doprovázel na autobusové nádraží do Prahy. Navíc ve věci existovaly i důkazy objektivní povahy (např. telefonní odposlechy, výsledky domovní prohlídky či informace poskytnuté autobusovou společností), které potvrzovaly verzi událostí předloženou N. M. ohledně dalšího člena skupiny, konkrétně O. K. To vedlo vnitrostátní soudy k tomu, aby vyhodnotily výpověď N. M. jako spolehlivou.

Zašesté, N. M. se zúčastnila hlavního líčení, kde odpovídala na otázky položené soudem, státní zástupkyní i právními zástupci spoluobviněných. Prvostupňový soud tak vstoupil se spolupracující obviněnou v přímý kontakt, a mohl i díky tomu lépe posoudit její věrohodnost.

Zasedmé, soudy hodnotily výpověď spolupracující obviněné i ve světle znaleckého posudku k jejímu duševnímu stavu. Navíc se náležitě zabývaly tvrzením stěžovatele, že její motivací je pomstít se mu za předchozí konflikty, avšak vyhodnotily jej jako nepodložené. Třebaže je tedy možné české soudy kritizovat za to, že zcela jasně nezhodnotily vliv výpovědi spolupracující obviněné na spravedlivost řízení, nelze říct, že si nebyly vědomy snížené důkazné hodnoty této výpovědi, nebo že nezkoumaly její věrohodnost pečlivým a kritickým způsobem.

A konečně *zaosmé*, nic nenasvědčuje tomu, že by hodnocení důkazů českými soudy v projednávané věci bylo svévolné. V této souvislosti Soud připomněl, že výpověď svědka v řízení nemusí pokrývat všechny aspekty předmětného obvinění; některé z nich je možné odvodit prostřednictvím logické argumentace nebo jiných důkazů předložených soudu (*Sievert proti Německu*, č. 29881/07, rozsudek ze dne 19. července 2012, § 66).

Ve světle uvedeného Soud uzavřel, že nelze tvrdit, že odsouzení stěžovatele bylo založeno na důkazech, vůči nimž stěžovatel nemohl v dostatečné míře realizovat práva obhajoby podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, ani že by celková spravedlivost řízení byla narušena v důsledku toho, že soudy vycházely z výpovědi spolupracující obviněné. K porušení čl. 6 odst. 1 tedy nedošlo.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Serghides v nesouhlasném stanovisku poukázal na to, že N. M. čelila v daném řízení trestu odnětí svobody v trvání až 18 let, přičemž nakonec obdržela trest tříletý; stupeň výhody, který získala jakožto spolupracující obviněná, byl tedy značný. Dále odkázal na svůj názor vyslovený již v nesouhlasných stanoviscích k dřívějším rozsudkům Soudu. Existují dva možné přístupy k výkladu pojmu „spravedlivost řízení“. První razí současná judikatura Soudu a spočívá v tom, že se Soud zabývá dodržením jednotlivých „dílčích“ záruk na poli článku 6 Úmluvy, a následně zkoumá, zda nedodržení jedné z těchto záruk bylo vyváženo dodržením dalších záruk, což pak označí za zachování „celkové“ spravedlivosti řízení. Druhý možný přístup, který dle soudce Serghidese lépe odpovídá znění a účelu článku 6, vychází z toho, že každá jednotlivá záruka obsažená v tomto ustanovení Úmluvy má zásadní hodnotu, a tedy její porušení nelze „vyvážit“ dodržením jiných záruk. Jinými slovy, porušení kterékoliv „dílčí“ záruky podle článku 6 znamená automaticky porušení spravedlivosti řízení jako takové. Co se týče využití výpovědi spolupracujícího obviněného coby klíčového usvědčujícího důkazu proti stěžovateli, uvedený postup dle soudce Serghidese z podstaty věci vždy „kontaminuje“ řízení do takové míry, že jej pak už nelze považovat za spravedlivé. Představuje totiž porušení zásady, kterou uznávalo už římské právo, dle níž by nikdo neměl být svědkem výměnou za svůj vlastní profit. Výpověď založenou na očekávání, že za ní dotyčná osoba získá výhodu, nelze považovat za nestrannou. Pokud je taková výpověď soudem přijata mezi důkazní materiál, a pokud je to dokonce důkaz natolik důležitý, že bez něj by nedošlo k odsouzení stěžovatele, nemohou tuto vadu vyvážit žádné procesní záruky, ani zájem na boji proti organizovanému zločinu.